

S-a născut la data de 4 februarie 1978 în municipiul Lugoj, județul Timiș.

Studii: Facultatea de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara (1996-2000), master în specializarea *relații de muncă și industrie* din cadrul Universității București, Doctor în drept al Facultății de Drept din cadrul Universității de Vest din Timișoara, cu calificativul *magna cum laude* (2019).

Activitate: Avocat în cadrul Baroului București (2004-prezent). Avocat colaborator în cadrul SCA Stoica & Asociații (2004-2015), avocat asociat în cadrul SCA Galu & Asociații (2016-prezent).

Publicații: *Înscrierea nelegală, în tabelul definitiv, a creanței rezultate din anularea unui transfer patrimonial fraudulos. Aspecte din reglementarea actuală și din viitoarea lege a insolvenței. Remedii procesuale* (www.juridice.ro, 31 martie 2014); *Depunerea cu afecțiune specială. Condiții. Efecte în cazul obligațiilor reciproce* (www.bizlawyer.ro, 10 noiembrie 2014); *Regresul în acțiunea asigurătorului împotriva celui răspunzător de producerea prejudiciului*, în Dreptul nr. 5/2017; *Regresul în cadrul operațiunilor de vânzare succesivă din cadrul raporturilor de comerț. Studii și cercetări juridice europene*, Ed. Universul Juridic, Timișoara, 2017; *Câteva considerente cu privire la regresul asigurătorului în cazul asigurării obligatorii de răspundere civilă auto în reglementarea Ordonanței de urgență a Guvernului României nr. 54/2016 privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto*, în Revista Română de Dreptul Afacerilor nr. 2/2018; *Necesitatea și beneficiile regresului. Evoluție și definiție, Studii și cercetări juridice europene*, Ed. Universul Juridic, Timișoara, 2018.

Claudiu Galu

Dreptul de regres. Regresul în dreptul afacerilor

Editura C.H. Beck
București 2020

AVERTISMENT!

Având în vedere amploarea luată de fenomenul fotocopierii lucrărilor de specialitate, mai ales în domeniul Dreptului, atragem atenția că, potrivit art. 14 și 196 din Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, republicată, reproducerea operelor sau a produselor purtătoare de drepturi conexe, dacă respectiva reproducere a fost efectuată fără autorizarea sau consimțământul titularului drepturilor recunoscute de legea menționată, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare sau cu amendă. Prin *reproducere*, conform legii, se înțelege realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloace și sub orice formă.

Nu vă faceți părtași la distrugerea cărții!

Editura C.H. Beck este acreditată CNATDCU și este considerată editură cu prestigiu recunoscut.

Dreptul de regres. Regresul în dreptul afacerilor
Claudiu Galu

Copyright © 2020 – Editura C.H. Beck

Toate drepturile rezervate Editurii C.H. Beck

Nicio parte din această lucrare nu poate fi copiată fără acordul scris al Editurii C.H. Beck.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Dreptul de regres : Regresul în Dreptul afacerilor / Claudiu Galu.

- București : Editura C.H. Beck, 2020

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-18-1007-9

34

Editura C.H. Beck

Calea Plevnei, nr. 172, et. 3-4, Sector 6, București

Tel.: 021.410.08.47; 021.410.08.73

Fax: 021.410.08.48

E-mail: comenzi@beck.ro

Redactor: Claudiu Onișoară

Cuprins

Abrevieri	XIII
Cuvânt-înainte	XV
Titlul I. Introducere	1
§1. Importanța regresului în dreptul afacerilor	6
§2. Actualitatea regresului în dreptul afacerilor.....	8
§3. Obiectivele de cercetare.....	11
§4. Metodele de cercetare	13
Titlul II. Aspecte de teorie generală cu privire la regresul în dreptul afacerilor	17
Capitolul I. Noțiunea de regres și evoluția instituției juridice	17
Capitolul II. Universalitatea regresului	35
Secțiunea 1. Regresul în sistemul juridic de tradiție romanică	38
Secțiunea a 2-a. Regresul în sistemul juridic de tradiție anglo-saxonă.....	41
Secțiunea a 3-a. Regresul în sistemul de tradiție islamică ...	44
Secțiunea a 4-a. Regresul în sisteme de drept dualiste.....	46
Secțiunea a 5-a. Concluzie cu privire la caracterul universal al regresului.....	48
Capitolul III. Locul și rolul regresului în teoria generală a obligațiilor	49
Secțiunea 1. Aspecte introductive.....	49
Secțiunea a 2-a. Caracterizarea generală a regresului.....	51
Secțiunea a 3-a. Principiile dreptului subiectiv de regres ...	54

Secțiunea a 4-a. Justificarea economică a regresului	58
Secțiunea a 5-a. Inovația regresului subrogatoriu	62
Secțiunea a 6-a. Caracterul special al regresului autonom..	66
Secțiunea a 7-a. Funcții.....	68
Secțiunea a 8-a. Componentele regresului	69
Capitolul IV. Definiția regresului și a dreptului subiectiv civil de regres.....	72
Capitolul V. Clasificarea regresului.....	79
Secțiunea 1. Clasificarea dreptului de regres	79
§1. Clasificarea dreptului de regres după opozabilitatea sa	80
§2. Clasificarea dreptului de regres după natura conținutului său	82
§3. Clasificarea dreptului de regres după corelația cu alte drepturi subiective.....	84
§4. Clasificarea dreptului de regres după gradul său de certitudine.....	87
§5. Clasificarea dreptului de regres după modul său de percepere	88
§6. Dreptul de regres este un drept primar și nu unul potestativ (secundar).....	90
§7. Clasificarea tipurilor de regres. Situații reale și aparente de regres	91
Capitolul VI. O privire necesară asupra raportului dintre subrogație și regres. Rolul subrogației în nașterea regresului subrogatoriu	106
Secțiunea 1. Considerente generale	106
Secțiunea a 2-a. Strânsa legătură dintre funcțiile patrimonialului, subrogație și dreptul de regres.....	108
Secțiunea a 3-a. Subrogație versus dreptul de regres al plătitorului.....	113
Secțiunea a 4-a. Plata în contextul evoluției de la subrogație la regres	119
Secțiunea a 5-a. Subrogația convențională și legală. Caracterul exclusiv legal al regresului.....	120

Secțiunea a 6-a. Efectele juridice specifice regresului și subrogației.....	122
Secțiunea a 7-a. Concluzie cu privire la raportul dintre subrogație și regres	125

Capitolul VII. Raportul dintre regres și alte instituții juridice civile.....	127
Secțiunea 1. Regresul în cazul obligațiilor complexe	127
§1. Regresul în cadrul obligațiilor divizibile și indivizibile	128
§2. Regresul în cadrul obligațiilor solidare	130
Secțiunea a 2-a. Comparație între regres și mijloacele juridice de transmitere a obligațiilor	137
§1. Regresul și cesiunea de creanță.....	137
§2. Regresul și preluarea de datorie.....	138
§3. Regresul și cesiunea de contract	140
Secțiunea a 3-a. Comparație între regres și mijloacele juridice de stingere a obligațiilor	141
§1. Regresul și plata ca mod de stingere a obligației pe cale voluntară.....	141
§2. Comparație între regres și alte mijloace de stingere a obligațiilor	142
Capitolul VIII. Izvoarele regresului în cadrul dreptului afacerilor.....	150
Secțiunea 1. Izvoarele dreptului civil obiectiv în materia regresului	150
Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului subiectiv civil de regres.....	153
§1. Contractul ca izvor al regresului	154
§2. Actul juridic unilateral și angajamentul unilateral ca izvor al regresului	167
§3. Faptele juridice licite ca izvoare ale regresului.....	168
§4. Răspunderea civilă ca izvor al regresului	171

Capitolul IX. Drepturile creditorului de regres și efectele obligației de plată din cadrul raportului juridic civil

de regres.....	189
Secțiunea 1. Drepturile creditorului de regres	189
Secțiunea a 2-a. Efectele obligației de plată a debitorului de regres	192
Secțiunea a 3-a. Întinderea dreptului de regres și a obligației de plată.....	194

Titlul III. Aplicații speciale ale regresului în domeniile

dreptului afacerilor..... 199

Capitolul I. Regresul în materie bancară..... 201

Secțiunea 1. Regresul în materie cambială	201
§1. Reglementare	204
§2. Acțiunea cambială directă, acțiunea în regres cambial și acțiunea comună în regres	205
§3. Condiții necesare pentru nașterea, executarea, transmiterea, transformarea sau stingerea dreptului de regres	206
§4. Condiții obligatorii pentru nașterea dreptului de regres și a obligației de plată față de creditorul de regres	211
4.2. Prezentarea la plată, la scadență, și efectele sale asupra dreptului de regres.....	215
§5. Manifestarea regresului în cadrul girului	220
§6. Regresul în cadrul avalului	228
§7. Stingerea dreptului subiectiv civil de regres	237
Secțiunea a 2-a. Regresul în cadrul instrumentelor electronice de plată	241
§1. Regresul în cadrul serviciilor electronice de plată	241
§2. Regresul în cadrul debitării directe	244
Secțiunea a 3-a. Regresul în garanțiile autonome	248
§1. Regresul în scrisoarea de garanție bancară	249
§2. Caracteristicile regresului în scrisoarea de garanție bancară	251

§3. Condițiile și momentul nașterii dreptului de regres	255
§4. Natura juridică a dreptului de regres.....	257
§5. Calificarea dreptului de regres din scrisoarea de garanție bancară	257
§6. Obiectul dreptului de regres	258
Secțiunea a 4-a. Dreptul de regres al emitentului asupra ordonatorului	259
Secțiunea a 5-a. Dreptul de regres al ordonatorului asupra beneficiarului.....	260
Secțiunea a 6-a. Dreptul de regres al emitentului asupra beneficiarului.....	261
§1. Întinderea dreptului de regres	262
§2. Probleme actuale privind regresul în cazul executării scrisorii de garanție bancară.....	265
Secțiunea a 7-a. Regresul în acreditivul documentar	267
§1. Aspecte generale	267
§2. Regresul în cadrul acreditivului documentar	270
§3. Regresul în funcție de calitatea părților implicate. Subrogație sau drept autonom?.....	272
§4. Regresul în funcție de tipul acreditivului documentar	273
Secțiunea a 8-a. Regresul în cadrul factoringului și forfetării	278
§1. Regresul în cadrul factoringului.....	278
§2. Regresul în cadrul forfetării	285
Secțiunea a 9-a. Mecanismul de plată a depozitelor garantate de Fondul de Garantare a Depozitelor Bancare	286
Capitolul II. Regresul în dreptul asigurărilor	290
Secțiunea 1. Introducere.....	290
Secțiunea a 2-a. Regresul în cadrul contractului de asigurare de răspundere civilă.....	291
Secțiunea a 3-a. Tipuri de contracte de asigurare de răspundere civilă	292
Secțiunea a 4-a. Câteva aspecte practice privind asigurarea obligatorie RCA	295

§1. Mecanismul decontării directe.....	297
§2. Răscumpărarea clasei <i>bonus/malus</i>	302
Secțiunea a 5-a. Regresul obligatoriu în cadrul asigurării de răspundere civilă RCA.....	306
Secțiunea a 6-a. Regresul în cadrul contractului de asigurare de bunuri.....	309
Secțiunea a 7-a. Regresul în cadrul asigurării de credite, garanții și pierderi financiare.....	311
Secțiunea a 8-a. Regresul în cadrul asigurărilor de persoane.....	316
Secțiunea a 9-a. Subrogație și regres, două instituții diferite, dar aferente aceleiași consecințe finale, executarea obligației.....	320
§1. Izvorul concret al dreptului asigurătorului la acțiune.....	320
§2. Izvorul dreptului asigurătorului la acțiune.....	324
§3. Ce reprezintă subrogația pentru dreptul de regres subrogatoriu?.....	325
§4. Efectele juridice specifice regresului și subrogației.....	331
§5. Specificul prescripției dreptului material la acțiune în contractul de asigurare.....	332
Capitolul III. Regresul în dreptul societar.....	334
Secțiunea 1. Aspecte generale privind condițiile necesare pentru nașterea dreptului de regres.....	337
Secțiunea a 2-a. Răspunderea față de asociați sau acționari.....	340
Secțiunea a 3-a. Răspunderea față de societate.....	340
Secțiunea a 4-a. Răspunderea față de terții creditorii cu care a contractat societatea.....	345
Secțiunea a 5-a. Regresul în cadrul dreptului societar.....	359
§1. Temeiul dreptului de regres.....	359
§2. Răspunderea civilă ca element obligatoriu al regresului în această materie.....	360
§3. Influența culpei făptuitorului în stabilirea întinderii dreptului de regres.....	362

Secțiunea a 6-a. Cazuri de regres în materia societăților aflate în insolvență.....	365
---	-----

Capitolul IV. Regresul în cadrul operațiunilor de vânzare succesivă în raporturile de afaceri..... 374

Secțiunea 1. Aspecte introductive.....	374
Secțiunea a 2-a. Regresul în cadrul vânzării succesive a produselor lipsite de conformitate.....	376
§1. Determinarea noțiunii de lipsă de conformitate....	377
§2. Participanții la raporturile juridice născute în legătură cu vânzarea succesivă a produselor lipsite de conformitate.....	379
§3. Aspecte privind acțiunea în regres din cadrul operațiunilor de vânzare succesive. Incidența teoriei dreptului material principal și a celui derivat la acțiune. Incidența teoriei garanției ascendente.....	390
Secțiunea a 3-a. Regresul în cadrul vânzării succesive a produselor care nu întrunesc cerințele de siguranță.....	396
Secțiunea a 4-a. Concluzie cu privire la regresul în cadrul vânzărilor succesive.....	397

Titlul IV. Aspecte de drept procesual. Acțiunea în regres..... 399

Capitolul I. Acțiunea în regres..... 401

Secțiunea 1. Acțiunea în regres.....	401
§1. Aspecte generale.....	402
§2. Dreptul material la acțiunea în regres ca drept primar la acțiune.....	404
§3. Condițiile de exercitare a acțiunii în regres.....	407
§4. Clasificarea acțiunilor în regres.....	412
§5. Mijloacele procesuale ale creditorului de regres... 420	
Secțiunea a 2-a. Aspecte de ordin practic privind acțiunea în regres.....	423
§1. Tipuri de acțiuni sau cereri pentru afirmarea și realizarea dreptului de regres.....	424
§2. Aspecte practice în legătură cu exercitarea acțiunii în regres.....	433

Capitolul II. Aspecte de drept internațional privat	455
Secțiunea 1. Determinarea legii aplicabile raporturilor juridice de regres cu element de extraneitate	455
§1. Determinarea legii aplicabile în cazul subrogației	458
§2. Determinarea legii aplicabile în acțiunea în regres rezultată dintr-un contract de credit	459
§3. Determinarea legii aplicabile în acțiunea în regres rezultată dintr-un contract de asigurare ..	461
§4. Determinarea legii aplicabile în acțiunea în regres rezultată dintr-o vânzare succesivă de bunuri	464
§5. Determinarea legii aplicabile în acțiunea în pretenții în regres în cazul transportului succesiv din contractele de transport	465
§6. Determinarea legii aplicabile în acțiunea cambială de regres cu element de extraneitate	466
Secțiunea a 2-a. Determinarea competenței teritoriale în cazul acțiunii în regres din materia asigurărilor cu element de extraneitate	466
Titlul V. Concluzii	471
Bibliografie	485
Index	517

Abrevieri

alin.	= alineat (ul)
apud	= citat după
art.	= articol (ul)
c.	= contra
C.A.	= Curtea de Apel
C.civ.	= Codul civil (Legea nr. 287/2009)
CJUE	= Curtea de Justiție a Uniunii Europene
C.J.	= Revista „Curierul Judiciar”
C.pen.	= Codul penal (Legea nr. 286/2009)
C.proc.pen.	= Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)
C.proc.civ.	= Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010)
Convenția europeană/CEDO	= Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale
Ed.	= Editura
e.g.	= <i>exempli gratia</i> (de exemplu)
HP	= decizie pronunțată de completul pentru dezlegarea unor probleme de drept
ICCJ	= Înalta Curte de Casație și Justiție
Jud.	= Judecătoria
lit.	= litera
M.Of.	= Monitorul Oficial al României, Partea I
nr.	= număr (ul)
O.G.	= ordonanța Guvernului
O.U.G.	= ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	= opera citată

Titlul II

Aspecte de teorie generală cu privire la regresul în dreptul afacerilor

Capitolul I

Noțiunea de regres și evoluția instituției juridice¹

Am putea spune, fără să greșim, că evoluția societății, a raporturilor dintre semeni și a dreptului au fost unele dintre elementele care au stat la baza unei continue cercetări pentru identificarea modalităților pentru realizarea plății datoriilor. Este de necontestat că dreptul a fost și este un domeniu crucial, al cărui caracter aplicat derivă din mediul social. Odată nevoia socială transpusă în norma juridică, asistăm la recunoașterea caracterului reglementat al norme sociale și la existența unei conduite pe care participanții la raportul juridic trebuie să o aplice².

Regresul s-a născut odată cu conștientizarea importanței executării obligației de plată. Inițial, datoria putea fi plătită numai de către cel care și-a asumat-o. Practic, accentul în raportul obligational cădea pe persoana debitorului, și nu pe executarea obligației,

¹ A se vedea și articolul publicat de *C. Galu* în Studii și cercetări juridice europene, Ed. Universul Juridic, Timișoara, 2018, p. 386-399, precum și la (<https://www.universuljuridic.ro/necesitatea-si-beneficiile-reglementarii-regresului-evolutie-si-definitie/>).

² *R. Bercea*, Juristul – O viață dublă?, în lucrarea Despre Juriști, Ed. Universul Juridic, București, 2017, p. 21.

indiferent cine ar fi executat-o. În timp însă, interesul comercial a prevalat, iar preferința a fost aceea de a se da preeminență executării obligației, indiferent de persoana plătitorului. Din această perioadă încep să se cristalizeze germeii instituției regresului, a cărei evoluție a fost și este în strânsă legătură cu ideea de subrogație.

Pentru a evidenția această evoluție, ne vom referi la germeii ai unor sisteme obligaționale care au evoluat spre ceea ce cunoaștem astăzi ca fiind ansamblul mijloacelor de recuperare a creanțelor.

La începuturile civilizației, în culturile semitică¹ și hitită², obligația și răspunderea civilă erau exclusiv personale, întrucât obligațiile puteau și trebuiau să fie plătite doar de către cel dator, în natură sau prin echivalent. Chiar dacă împrumutul ca act juridic era reglementat chiar și în Codul lui Hammurabi, probabil cea mai veche codificare, noțiunile de garanție și de executare a acesteia, cu drept de regres, nu erau întâlnite, din motivul arătat mai sus.

În Egiptul antic, la fel ca și în culturile sumeriană și hitită, datoriile erau strict personale și nu puteau fi plătite decât de debitor. În situația în care debitorul era insolubil, el era privat de libertate³, fără a exista posibilitatea ca datoria lui să fie plătită de un garant.

În Sparta, stat extrem de conservator⁴, caracterul exclusiv personal al datoriei era identic cu cel egiptean. Reforma monetară din timpul Lycurg, cel care a dat o lovitură decisivă regalității prin modificările sale legislative, a condus la o izolare a cetățenilor față de actul de comerț și implicit la restrângerea situațiilor de neplată. Cu toate acestea, chiar dacă preceptele de natură juridică din cadrul reformelor lui Lycurg nu au luat forma unor legi scrise⁵, regulile

¹ Codul lui Hammurabi, publicat la adresa de internet (<http://www.general-intelligence.com/library/hr.pdf>).

² Codul legilor hitite, Tăblița I și a II-a, publicate în *A. Negoită*, Gândirea hitită în texte, Ed. Științifică și Pedagogică, 1986, p. 248.

³ *Diodor Siculus*, Biblioteca Istorică, Cartea I, Partea a II-a, Capitolul III.

⁴ *N. Popa, I. Dogaru, G. Dănișor, D.C. Dănișor*, op.cit., p. 4.

⁵ Idem, p. 6.

viciii sociale se bazau pe consimțământul cetățenilor, dar cu o libertate relativă față de regulile statale. Aceasta însemna că locuitorii săi aveau posibilitatea de a-și crea propriile reguli în raporturile private, dar numai dacă nu încălcau interesul public. Cu toate acestea, drept de regres nu exista.

În Atena din timpul lui Solon, când a intrat în vigoare prima constituție adevărată a orașului-cetate¹, s-a hotărât ca datornicii să nu mai fie privați de libertate, pentru a-i constrânge la achitarea datoriilor civile². Practic, cea dintâi realizare introdusă la Atena de către Solon a fost schimbarea acestui sistem, prin desființarea acestui mod de plată a datoriilor, ceea ce a însemnat de fapt eliberarea persoanelor, dar și a bunurilor³. Este cunoscut că oamenii obișnuiau să împrumute bani punând zălog pe persoana lor. Reforma lui Solon a interzis împrumutul prin luarea persoanelor în gaj. Atenienii au pus mai mult preț pe libertatea unui cetățean pentru ca acesta să-și restituie împrumutul, decât pe constrângerea lui prin privarea de libertate. Datoria a rămas însă esențialmente personală și nu putea fi garantată sau plătită de o altă persoană. Legiuitorii atenieni erau de condamnat pentru că interziceau să se ia în gaj armele și plugul unui om, dar îngăduiau să fie luat însuși omul⁴.

În Epoca Romană, evoluția dreptului vechi și clasic la cel pretorian și apoi la cel post clasic a atras și progresul în ceea ce privește persoana care face plata, subrogația, efectele solidarității pasive și ale răspunderii debitorului în fața creditorului ori a codebitorilor.

¹ *O. Drimba*, Istoria culturii și civilizației, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 574.

² *Montesquieu*, Despre Spiritul legilor, vol II, Ed. Științifică, București, 1970, p. 20.

³ *N. Popa, I. Dogaru, G. Dănișor, D.C. Dănișor*, op. cit., p. 10.

⁴ *Montesquieu*, op. cit., p. 21.

În perioada dreptului roman vechi, aplicabil și pe teritoriul Daciei după transformarea acesteia în provincie romană¹, era aplicabil sistemul obligațiilor coreale², adică al obligațiilor perfecte, potrivit cărora prestația putea fi cerută de către creditor de la orice debitor, iar plata efectuată de către un singur debitor stingea obligația față de toți ceilalți³.

Indiferent de forma de garantare, *sponsio* sau *fidepromissio*⁴, dreptul de regres al plătitorului împotriva debitorului principal nu era recunoscut. Garantul care plătea nu dispunea de niciun mijloc juridic pentru a se întoarce împotriva debitorului principal⁵. Nici dacă erau mai mulți garanți, plătitorul nu se putea întoarce împotriva cogaranților pentru a le pretinde partea corespunzătoare din datorie. Fideiusorul plătitor nu avea acțiune în regres împotriva cofideiusorilor săi, mai mult „nici măcar nu dobânda o simplă acțiune întemeiată pe mandat sau pe gestiunea de afaceri”⁶.

Ca o consecință, în vechiul drept roman „i-au fost oferite creditorului posibilități de recuperare a creanței, însă fără a-l strivi

¹ În acest sens, a se vedea *J.G. Wolf*, Documents in Roman Practice, The Transilvanian Documents, publicat în cadrul The Cambridge Companion to Roman Law, edited by *D. Johnston*, Cambridge University Press, 2015, p. 65-68. Nu este clar dacă nu cumva prin chiar o tăbliță cerată de la Roșia Montană a fost prevăzut un drept de regres, în cadrul unui diptic datat 19 octombrie 162, care conținea, în cadrul unui contract de împrumut, și o obligație de garanție din partea unei a treia persoane.

² *E. Molcuț, D. Oancea*, Drept roman, Casa de Editură și Presă Șansa, București, 1997, p. 165.

³ *V. Hanga*, Drept privat roman, Ed. Științifică și Pedagogică, București, 1971, p. 356.

⁴ *Gaius*, Instituțiunile [dreptului privat roman], Traducere, studiu introductiv, note și adnotări de *A.N. Popescu*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1982, p. 227.

⁵ *E. Molcuț, D. Oancea*, op. cit., p. 211.

⁶ *L. Juillard*, De la subrogation, Imprimerie de G. Silbermann, 1855, p. 48.

pe debitor; judecătorul era chemat să găsească pe cât posibil o soluție tranzacțională, pentru a asigura astfel pacea socială”¹.

Această situație s-a modificat printr-un ansamblu de legi succesive, Legea Publilia, Legea Appuleia, Legea Cicereaia și Legea Furia *de sponsu*, prin care dreptul de regres al plătitorului, indiferent că era garant sau cogarant, era recunoscut atât împotriva debitorului principal, cât și împotriva cogaranților².

În epoca clasică și post clasică din Perioada Imperiului, în care știința dreptului ajunge la apogeu³, alături de puterea politică, tendința curentului doctrinar a impus așa-zisa solidaritate imperfectă, ce rezulta dintr-o responsabilitate întemeiată pe un prejudiciu indus creditorului de mai multe persoane⁴.

Ca urmare a faptului că *sponsio* și *fidepromissio* nu mai corespundeau intereselor creditorilor, s-a dezvoltat o nouă instituție, *fideiussio*⁵, care recunoștea în mod expres dreptul de regres al garantului care a plătit datoria de a se întoarce împotriva debitorului principal.

Astfel, în cadrul *Instituțiunilor lui Gaius*⁶, III, punctul 127, a fost reglementată în mod expres acțiunea în regres a garanților. Prin aceasta, dacă unul dintre garanți a achitat o datorie în locul debitorului, el are contra acestuia acțiunea de mandat pentru restituire; în plus, *sponsio* mai aveau, în același scop, potrivit Legii Publilia, o acțiune proprie, pentru restituirea cheltuielilor (*actio depensi*), și care nu le era aplicabilă fidepromisorilor și fideiusorilor⁷. Se știe, de altfel, că, la romani, era obiceiul ca obligația

¹ *M.D. Bob*, Obligația contractuală în dreptul roman, cu trimiteri comparative la Codul civil, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 16.

² *M.D. Bob*, op. cit., p. 16.

³ *V. Popa, R. Motica*, Drept privat roman, Ed. Presa Universitară Română, Timișoara, 1994, p. 55.

⁴ *V. Hanga*, op. cit., p. 356.

⁵ *De Martino*, Novissimo digesto italiano, Torino, 7, 1961, p. 271.

⁶ *Gaius*, op. cit., p. 231.

⁷ *Ortolan*, Explication Historique des Instituts de L'Empereur Justinien, Paris, p. 211 – „*Si quid autem fidejussor pro reo solverit, ejus recuperandi causa habet cum eo mandati iudicium*”.

principală să fie garantată simultan, cu mai multe garanții (gajuri), pentru că cogaranții inițiali erau debitori solidari. Creditorul avea dreptul să solicite de la oricare dintre cogaranți achitarea întregii sume datorate. Astfel, s-a născut întrebarea dacă cogarantul care face plata are un drept de regres față de ceilalți garanți sau dacă poate solicita suma achitată doar de la debitorul principal. Concluzia a fost aceea că cogarantul plătitor putea solicita ca ceilalți garanți să îi restituie proporțional sumele care le-ar fi revenit lor. Însă, prin Lex Furia, răspunderea garanților a fost limitată în timp, la doi ani. Cuantumul final al cotei datorate se stabilea doar la data scadenței creanței, pentru că doar garanții în viață mai răspundeau, în caz de deces al unuia dintre ei moștenitorii săi fiind eliberați de obligația de garanție. Cogarantul avea la dispoziție apărări specifice acestui caz de regres, respectiv putea demara o procedură de executare silită împotriva creditorului, chiar fără hotărâre, pentru ceea ce depășea cota care îi revenea din garanție¹.

Regresul, perceput ca un corectiv, era oarecum justificat de echitate și de necesitatea evitării îmbogățirii fără justă cauză în dauna celui care, în esență, a făcut un lucru bun și necesar. Pomponiu a reținut că este în natura lucrurilor ca nimeni să nu se îmbogățească în dauna altuia – *Digeste*, XII.6.14². Dacă, totuși, o îmbogățire fără justă cauză se produce, păgubitului, deci plătitorului, indiferent dacă este debitorul sau un terț, i-a fost acordată o acțiune în restituire, care în acele vremuri putea fi asimilată și unei specii a dreptului de regres. Această acțiune în restituire, care în prezent se deosebește în mod substanțial de acțiunea în regres, și care este la rândul ei fondată pe ceea ce este bine și echitabil, a constituit în trecut modul uzual de recuperare a ceea ce aparținea unuia dar era reținut fără temei de un altul (*Digeste*, XII.6.66).

¹ E. Ujvari, *Mitbürgschaft im römischen Recht*, Journal on European History of Law, nr. 1/2013, p. 53.

² M.D. Bob, op. cit., p. 24 – „*Nam hoc natura aequum est neminem cum alterius detrimento fieri locupletioem*”.

Este o certitudine că instituții din *dreptul romano-bizantin* au fost aplicate și în teritoriul de la nordul Dunării, atât înainte de căderea Constantinopolului (29 mai 1953), cât și ulterior, fie că vorbim de culegeri de legi precum „*Corpus Juris Civilis*”, „*Ecloga*” publicată în timpul împăratului Leon III-lea Isaurianul, „*Prohironul*”, „*Epanagoga*” și „*Basilicalele*” din timpul lui Vasile I Macedoneanul și Leon al VI-lea cel Înțelept, și chiar „*Hexabiblosul*” lui Constantin Harmenopulos, care „s-a aplicat în chip oficial în Principatele Romane până în epoca lui Cuza Voda și chiar mai târziu în unele părți, până la începutul veacului XX”¹.

Nu este exclus însă ca încă de din vremea împăratului Constantin cel Mare să se fi aplicat instituții juridice romano-bizantine, cu atât mai mult cu cât se pare că sudul Banatului și Olteniei au făcut parte din zona de comerț a imperiului romano-bizantin, conform descoperirilor arheologice care au arătat existența unei circulații monetare între populația daco-romană rămasă după retragerea aureliană și populația imperiului². Or, regresul este strâns legat de unele operațiuni economice care implică circulația monetară, astfel că nu este exclus ca germenii ai acestei instituții să fi existat chiar și în acele îndepărtate vremuri.

Dreptul de regres a fost recunoscut în mod expres în timpul lui Justinian (cel care a decis unificarea legislației bizantine în „*Corpus Juris Civilis*”), atât împotriva debitorului principal, cât și a cogaranților³. La acel moment, acțiunea în regres era o acțiune care decurgea din mandat (*mandati contraria*⁴) și nu avea natură subrogatorie, așa cum rezultă din chiar *Instituțiile lui Iustinian*⁵. Ca

¹ Conform I.N. Floca, op. cit., p. 104.

² D. Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*, Ed. Academiei RSR, București, 1966, p. 192.

³ P.F. Girard, *Manuel elementaire de droit romain*, Librairie Nouvelle de Droit et de Jurisprudence, Paris, 1906, p. 757.

⁴ D. Alexandresco, *Dreptul civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, Atelierele grafice Socec, București, Tomul X, p. 118.

⁵ „*Si quid autem fideiussor pro reo solverit, eius recipiendi causa habet cum eo mandati indicium*”, conform E. Veress, *Contractul de fideiussione*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 178.